

Luisteroefeningen

van **BEETHOVEN L.** (1770 - 1827)

De mens: vertwijfelde mens, innerlijk gepijnigd, vrijheidszin, idealist waarheidsdrang, vereenzaming, opstandigheid, menselijkheid, Franse revolutie, terug naar de natuur, democratie, schepping is een verbitterde strijd, verschuilt zich ervoor, diepgevoelig, vroom,

Zijn typische stijlkenmerken zijn:

- dynamische contrasten
- krachtige ritmiek
- spankracht van de melodie
- inslaande motieven
- thematische verwerking

Symfonie nr 1 en 2; (S 3 t/m 9 zie bespreking in de cursus SYMFONIEËN)

Egmont-ouverture

Goethe verdeelt zijn gelijknamig drama in drie hoofdmomenten: de verdrukking, de opstand en de morele zege van het Nederlandse - Vlaamse volk in de strijd tegen Spanje, van Beethoven zal dit ook op deze wijze muzikaal uittekenen. In deze ouverture gaan deze drie bewegingen echter zo goed als ongemerkt in elkaar schuiven.

Goethe Johann Wolfgang von (1749 - 1832): Duits schrijver, dichter, natuurwetenschapper, filosoof, diplomaat; misschien het meest bekend om zijn dramatisch gedicht "Faust", dat hij verschillende keren bewerkt heeft en die door Berlioz (1846), Schumann (1853), Liszt (1854) en Gounod (1859) muzikaal gepopulariseerd werden. De tragedie van Egmont en Hoorn zal hij in 1787 dichten en dit werk spreekt Beethoven sterk aan. Hij componeert (1810) hiervoor een ouverture die populair werd. Het is erg complex maar het is een werk waar Beethoven misschien wel het meest volledig uitdrukking geeft aan zijn heroïsch idealisme.

- **Sostenuto:**
 - het begin suggereert het leed en de verdrukking waaronder de Nederlanden gebukt gaan
 - een trage canonische passage geeft het beeld van de knellende tirannie
 - hieruit klinkt geleidelijk aan een klaagmotief, dat stilaan in afnemende lijn uitkreunt, overgaand in het
- **Allegro:**
 - dit kernthema gaat in versneld tempo gejaagheid en angst uitbeelden
 - tegen dit kernthema op klinkt weldra een motief die de aanzwellende opstand uitdrukt, erg sterk verwant aan het hoofdthema van de Vijfde
 - dan plotse onderbreking door de korte herhaling van de verdrukkings(akkoorden) uit de inleiding
 - hierop zet een klaaglied in dat van het ene instrument naar het andere voortdwaalt, af en toe herkent men een "neen"-akkoord
 - reprise van opstandmotieven en verdrukkingsakkoorden
 - de onthoofding van Egmont
 - het staren van de ontstelde menigte: de gebruikte akkoorden zijn tevens de overgang naar het
- **Allegro con brio:**
 - er groeit een feestelijk volks jubel: bazuingeschal als de overwinning van de vrijheid op de tirannie
 - de triomfmuziek blijft aanstormen, in het einde is er ook een tergend spotthema

Beethoven

Symphonie nr. 1

Gebruikt de betoogtrant van zijn voorgangers maar vult er ongehinderd zijn eigen gedachten in. De vorm is geen harnas voor Beethoven. Hij zet het symfonisch werk op gelijk én verder niveau.

1. Adagio molto - Allegro con brio: 9'44
 - intro: plechtstatig, zwevend karakter
 - th1 1'20: klassiek, energiek, activiteit, let op de eerste drie noten (kiemcel) en denk aan de 5e.
 - th2 2'10: klassiek zangthema, passiviteit maar niet gedragen, in hobo en fluit
 - rond 5'45: stemmingstegenstelling: onheilspellend, gevoel van dreiging, huiveringwekkend, rol van de hobo,

2. Andante cantabile con moto: 9'20
 - in hoofdvorm
 - zeggingskracht en sierlijkheid, eenheid van muzikale gedachten,

3. Menuetto-Allegro molto e vivace: 3'42
 - tempo-aanduiding geeft aan dat het eigenlijk geen menuet is. Het is eerder een scherzo.
 - hoofdmelodie onstuimig, wordt sterk doorwerkt en komt in vol orkest triomfantelijk terug, inclusief pauken en trompetten
 - trio: weinig melodie, eerder ritme en harmonisch

4. Adagio - allegro molto e vivace: 6'04
 - eerst toon wordt voetje voor voetje bijgetoond en dit 5 x: grapje
 - dan sonatevorm → th1: licht en dartel melodietje en een brugje (hoorns en trompetten: fanfare) leidt naar th2: puntig
 - het is een schaterende finale à la Haydn

Symphonie nr. 2

De 1e en 2e symfonie kenmerken Beethoven's eerste scheppingsperiode. De 2e is niet zo intiem dan de 1e. Ze is meer bedoeld voor concertzaal. Het is vriendelijker, zonniger en speelser dan de 1e.

1. Adagio molto - Allegro con brio: 13'13
 - inleiding: langzaam, uitgebreid en de 9e!
 - th1 3'00: sierlijk karakter
 - th2 3'56: marionetachtig, niet lyrisch

2. Larghetto: 12'01
 - meest innige en poëtische deel, dus niet zozeer emotie of hartstocht, eerder onbezorgde rust → Schubert: de romantiek van stille weemoed, mild en onbestemd verlangen
 - th1:
 - th2 0'45: mild, soms ± 9e, 3e deel

3. Scherzo, allegro: 3'46
 - grillig, flitsend karakter, veerkrachtig
 - trio 1'19: = 9e scherzo

4. Allegro molto: 6'51
 - th1: explosief
 - brug 0'25: in vergelijking met th1 ernstig en degelijk, ontvouwt zich rustig en leidt naar
 - th2 0'50: sober van melodie, houtblazers en toch fris
 - coda: uitvoerig, nog zoveel energie

1e uitvoering: 5.04.1805 Theater-an-der-Wien.

Ademt gans andere geest dan vorige S. Idealen van de Franse revolutie waren hem uit het hart gegrepen → Eroïca, gecomponeerd om de nagedachtenis van een groot man te eren. De muziek drukt de heroïsche levenshouding uit van de mens. Edel en bewogen. De strijd tussen de mens en zijn levenslot. Het is een idee en geen programma. Deze symfonie is gebiedender en directer dan enig ander orkestwerk vóór die tijd geschreven werd. Erg revolutionair. Niet moralistisch bedoeld. Hobo speelt belangrijke rol.

1. Allegro con brio: 18'59
 - in dit deel geeft de muziek een krachtig meeslepend en tegelijkertijd een geïnspireerd redelijk betoog weer, waarin de heldhaftige mens geschetst wordt.
 - geen lange inleiding, wel twee zeer besliste tonen
 - th1 0.00-0.35 waarin herhaling in hobo; dit heldenthema in volle glorie op 0.45, gedragen door het hele orkest waarin opvallend: hr, tr, stampende pauken en tremolo's in vl.
 - overgangszin uitvoerig 0.55-1.44
 - th2 1.44-2.17: houtblazers, tedere inkeer en smachtend verlangen, keerzijde van de held en dus onwezenlijk: wordt weinig doorgewerkt
 - 2'40 tot 2'51: ritme, Strawinsky neemt dat 100 jaar later over in Sacre du Printemps
 - coda: lang (140 maten) en nieuw thema, veel variatie/zo ook doorwerking

2. Marcia funebre, adagio assai: 16'12
 - schetst de gevoelens van rouw en treurnis als de held er niet meer is; massaal voortschrijdend, majestueus, diep aangrijpend; treurmars in plechtige begrafenissfeer
 - th1 0.00-0.35 in aanvang en herhaling in hobo (smartelijke, indringende toon): iets verbeteren, weerbarstig ≈ innerlijk protest
 - th2 1.10-2.00 eerst berusting, dan verlatenheid en in het duister rondtastend
 - 2.05 terugkeer th1
 - 5.05 even triomfantelijk in trompetten en daarna terug in mineur

3. Scherzo, allegro vivace: 6'17
 - inzet spookachtig dan vrolijk melodietje met de hobo: lustig, schalmei-achtig
 - trio 2'48: drie waldhoorns solistisch: voor het eerst in een orkest; mild romantisch van aard; begint triomfantelijk fanfare-achtig en eindigt zwaarmoedig hymne-achtig.

4. Finale, allegro molto: 11'38
 - zet in met een wervelwind van klanken
 - th1 00'13 eerst pizzicato dan 00'49 melodieuzer
 - in hobo 1'59 nieuw veerkrachtige melodie

4. Finale, allegro molto: 11'38

0'00 - zet in met een wervelwind van klanken, na 6 maten tegengehouden

0'13 - expositie hoofdthema = th = Prometheus-motief, lijkend op th1 van beweging 1 maar eenvoudiger, eerst zacht tokkelend pizzicato; enigzins droog;

0'49 - 1e var.: 3st vl, melodieuze melodie in altvl en s- en cellovl soepel contrapunt;

1'26 - 2e var.: 4st vl, th in s-vl en begeleiding in triolen

1'59 - 3e var.: th in hoorns en bassen en in hobo nieuw veerkrachtige melodie = th2

2'30 - 4e var.: fugatisch met 3'42 th in vl en solofluit

3'57 - overgang

4'11- start dyonisische dansritme waarin solofluit fladdert rond dansmelodie en gaat verder over en met fl, hb, fg en vll en in grommende bassen variatie th

4'54 - 5e var.: liefelijk in vl en fl

5'33 - 6e var.: (dubbel)fugatisch o.m. in vl en hoorns

6'02- 7e var.: overgang waarin ± th

6'28 - 8e var.: van Allegro naar Poco Andante naar mooie melodieuze variatie van th in htbl, smachtend voortgezet door hb 7'00

7'28 - 9e var.: th voluit in kl, fg, hr, cello en cb naar waardig statisch wijds v.a. 8'18

9'00 - beeld verzinkt met af en toe enige heropflakkering

10'46- herneming 1e maten

10'51- th in fanfare als finale

Besluit: stemmingen, stijlen wisselen af maar Beethoven behoudt spannende en beheerste eenheid

Prometheus ouverture:

Sostenuto ma non troppo

0'00 Trage introductie

0'17 hymnische passage eerst in hb en hr en vervolgens hb + vl

1'07 akkoordslag (septiem) onderbreekt hymne mar deze vormt overgang naar

Allegro

1'16 th1: vlug, perpetuum mobile (finale S4), eerst vl dan 1'25 tutti en 1'33 overgang

1'42 th2 fl, 1'49 kl: levendigheid

2'02 var. th1

2'09 groot crescendo

2'15 naar var th2

Symphonie nr. 4

1. Adagio - Allegro vivace: 10'30
 - langzame inleiding: schemer- nevelachtig, tastend, geheimzinnig
 - th1 3'02: voorzin-springmotief in de strijkers, dan houtblazers en dan thematisch geheel: jeugdig, fier, lenig
 - th2 4'00: fagot, hobo, fluit, strijkers, klarinet 4'37
2. Adagio: 10'16
 - th1: zwellend van geluk, dweperig, lyrisch, teder,
 - th2 2'30: klarinet, weekhartig
3. Menuetto - Allegro vivace: 6'21
 - bokkig ritme, sierlijk glijdend dan energiek
 - trio 2'05: eerst zalig-wiegender melodietje in houtblazers dan bedrijvig
4. Allegro ma non troppo: 7'08
 - tintelt van vrolijkheid, vermakelijk, dol, Mozartiaans
 - th1: eerst strijkers dan klarinet en fagot
 - th2 0'34: hobo en begeleiding van klarinet

Symphonie nr. 5 c-min 32' 67 2(fl,hb,kl,fg,hr,tr) pk,vl; fin:pi,cfg,3tr,

Eerste echte revolutionaire muziek: het weerspiegelt de intensiteit en de zuiverheid van grote gebeurtenissen in grote eenzame zielen, waarvan de indrukken niet vervalst worden door gebrek aan contact met de realiteit. Beethoven kleurt zeer goed deze epische oorlogen. Goethe vindt deze symfonie grandioos. Vrijwel tegelijk geschreven met de 4e. Echter: de geest van de 3e wordt weer opgenomen maar gaat tot het uiterste. De beproefde mens, zijn conflicten en de loutering achteraf. Hier komt muziek in een geheel nieuwe fase: het laat niemand onberoerd. Men voelt er zichzelf persoonlijk in.

1. Allegro con brio:

7'35

strijd

sol sol sol mi ... = morse voor V cfr. verzetsteken WO-II, is een hymne en verzetssymfonie tegen Napoleon; populairste, pathetisch, drukt strijd uit tussen moed en wanhoop: daarom de voortdurende spanning; discussie: overwinningsmotief vs noodlotmotief. Hoofdthema bestaat uit één motief: sterk besliste wilskrachtige indruk. Dat motief wordt een weinig in een thema (=th) uitgewerkt en wordt consequent vastgehouden waardoor deze beweging iets onverbiddelijks heeft. De muziek is niet onstuimig maar wel hevig emotioneel. Het is ritmisch geweld. Het hele 1e deel is niettemin evenwichtig opgebouwd, erg symmetrisch van vorm. Het is tevens het meest geconcentreerde deel van alle symfonieën van Beethoven.

0'45 th2, steeds aangekondigd door hoorns, krijgt feitelijk over de hele linie weinig kans want wordt steeds meegesleurd in het σ motief.

1'27 doorwerking: th1 en 2'10 th2; verwerking en v.a. 2'50 samengaan van th's, steeds met aankondiging van hoorns.

4'13 reprise: th1 en aan slot ervan 4'43 - 4'55: melodie in solo-hobo teder poëtisch, korte koelte waarna terug th1 en later th2: 5'13 met afwisselend violen en fluit, dan terug th1 enz.

2. Andante con moto:

10'36

hoop

- hoop, de zware druk van 1e deel is weg,
- er is een lyrisch (zangerig) minzaam thema tot 0'28 en dan een wat strakker omljnd en toch lieflijk thema in de fluit, op 1'25 wordt dit th2 krijgshaftig - met krachtsvertoon - triomfantelijk overgenomen in hoorns en trompetten en geeft een statige mars weer; dit gebeurt dus in een korte tijd en wordt 10'lang verder gevarieerd.
- op 7'00 is er een mooie variant van de thema's, daarna coda

3. Allegro:

5'36

twijfel

- twijfel: in mineur \rightarrow kleine tert
- th1: zet meteen somber in, vergeefse stijgingen die door th2 0'24 in de hoorns dreigend wordt ontkracht, het lijkt op th1 van 1e deel maar is niet zo wilskrachtig, eerder neerslachtigheid
- trio 1'59: donker getint in celli en contrabassen
- vanaf 3'20 hoorns e.a. zachter en eventueel overgenomen door klarinet en hobo \rightarrow er is verandering op til, verademing \rightarrow 4'55 pauken 50 maten lang, geheimzinnige spanning en dan 5'34 vol orkest overwinningsfanfare: de finale beweging deel 4

4. Allegro:

8'29

overwinning

- Finale is ook een épopée van de overwinning: in majeur \rightarrow grote tert;
- een spontane uitingsdrang, gloeit als de zon zelf
- een 1e fanfare gevolgd door een 2e 0'10, overgenomen door violen 0'17 leidend naar th2 0'36
- 3'40: th2 van deel 3: terugblik maar geen reden tot neerslachtigheid, het komt hier bescheiden en vriendelijk over.
- coda: versneld \rightarrow Presto naar de overwinning op het noodlot

Symphonie nr. 6

Het gaat meer om de uitdrukking dan om de schildering. Dus geen direkt herkenbare en sensationele natuurverschijnselen. De idee is op zichzelf niet zo origineel. Vooral de storm is al bekend bij Vivaldi, later ook bij von Webern, Verdi en Wagner. Beethoven hield veel van de natuur, mogelijk omdat hij in de natuur vond wat hij bij de mens niet vond = romantisch.

1. Erwachen heiterer Gefühle bei der ankunft auf dem Lande - Allegro ma non troppo: 9'44
 - hoe ervaart iemand de natuur: geen bepaald landschap voor ogen; natuurstemming en geen natuurbeeld, kwiek en vol verwachting
 - th1 argeloos, zorgeloos, alsof men diep de natuur inademt, geurt
 - na overgang 1'00 komt th2 1'16 aartsvergenoegelijk, verrukkelijke trilling door lichaam, speels
2. Szene am Bach - Andante molto mosso: 13'14
 - in dit deel meer herkenning van de natuur, dichtertlijk
 - kabbelen van de beek th1 serene kalmte, deinend, klarinet en fagot nemen overglijdend in th2 1'40 sneller en samen met th1 1'58
 - coda 12'00: nachtegaal - fluit, kwartel - hobo, koekoek - klarinet
3. Lustiges Zusammensein der Landleute - Allegro: 5'24
 - stemming in deel 1, werkelijkheid in deel 2, nu mag de mens meespreken: klankbeeld is boerenfeest: nieuwe vondst
 - opgenomen in feest dan 00'57 in hobo geestig, tuimelend dan feestvreugde 1'42
4. Gewitter, Sturm - Allegro: 3'57
 - onweer: meest realistische deel; dondergerommel, lichtflitsen, onweer komt aan, angstige afwachting, dus pauken rollen, houtblazers gieren, trombones fortissimo; verademing na de bui in hobo en violen 3'18
5. Hirtengesang, Frohe und dankbare Gefühle nach dem Sturm - Allegretto: 9'42
 - lang uitgesponnen lied doortrokken van verzadiging en genot van een warme zomerdag, gedragen, dankbaar, tevreden na de storm
 - inleiding op klarinet en hoorn th1 0'18 herderswijsje jodelmotief naïef zangerig drie maal herhaald in violen tot 1'07, dan brugje
 - th2 1'47 kort en snel gevolgd door th1 1'55
 - coda: solo-hoorn 9'28 laat in de verte het jodel-motiefje nog eens horen, dan afsluiting sterk en abrupt

Opdracht

EDUC-ART:

Symfonieën

21.02.97

25

Symphonie nr. 9

2(fl,hb,kl,fg,tr) pi, 3tr, 4hr, pk, tr,
be, tr, vl

Derde scheppingsperiode. Totaal anders o.m. vocaal (1e keer), wisselen deel 2 en 3. Heel wat klanken van de 9e waren reeds vooraf bedacht maar nu pas samengevat. De 4e beweging is niet zo bewust een geheel met de drie andere bewegingen. Beethoven had zich wat teruggetrokken (doofheid, zorgen) maar echte muziekvrienden wekten hem op. De uitvoering n.a.v. een Akademie, gestimuleerd door vrienden, in het Kärntnertor-Theater Wenen dd. 7.05.1824 was een succes. Het eerste verzoek kwam van de London Philharmonic Society. Wordt beschouwd als de bekroning van zijn gehele oeuvre. De idee van de koor-cantate en het kunnen verbinden aan de symfonie was geen sinecure.

1. Allegro ma non troppo:

15'43

- geen energiek begin of lange inleiding, zoals weleens voorheen, maar een zoekende, tastende en vage spanning: hr blijven liggen → geeft idee van oerklank, dan aarzelende onbestemde vibrerende violen in dalende noten: idee van oorsprong → algemeen crescendo, waarin ↑↑ klarinet 0'15, hobo 0'19 en dan fluit 0'25 meedoen, en
- unisono th1 0'30 fortissimo → natuurkrachten barsten los, 2-tal motieven en vervolg th1, onderbroken door trompet; 1'05 ± her-haling - verwerking begin: dit is nieuw, een voorsmaak van de doorwerking begint nu al → verhoogt spanning
- 2'00: melodie lijkt van verre op Freude-thema, voorbode; speculatief
- th2 2'10; houtblazers (fl,kl,ho), lyrisch opgetogen karakter benadrukt door puntige vl-begeleiding, kalmerende invloed met vgl. naar Egmont-ouverture
- toonladdermotiefjes waarna 2'57 hard ritme met hr, tr, pk, waarna kl enz. in mooie ± doorwerking en pp
- 4'44 doorwerking kent 8 motieven
- 14'20 coda: drwrk sterft uit met toonladdermotief, treurmars met brommende bas leidend tot opstandig slot, waarin th1 herkenbaar, vooral op einde

2. Molte vivace:

10'43

- staat in tegenstelling tot 1e deel, het tintelt en klopt van leven, daarom inbreuk: scherzo en meest uitgebreide! Zeer opvallend beginnend slagwerk en dan ruitermelodie
- trio 3'55, in tweedelige maat in hobo en klarinetten en de fagot (staccato, contrapunt) dartelt in 4'19 door de hoorn herhaald; vgl. scherzo van S2.

3. Adagio molto cantabile:

14'47

- past na het 1e en 2e deel: diepe indruk
- Adagio: wondermooi: uit de diepte van de ziel - schemerachtig, sereen, mild, liefde; eerst klarinetten en fagotten dan strijkers, blazers herhalen a.h.w. woord

voor woord Beethovens'gepeins.

- Andante 2'40: gevoelig, hemels, weemoedig; expressiviteit in violen en altén, begeleiding in cb en fg nobel.
- beide melodieën worden afzonderlijk en tesamen doorgewerkt; hierbij heeft de hoorn een belangrijke taak,
- vanaf ± 7'00 tot 8.20 fl + hr
- 10'30 en 11'25 koperblazers storen de droomwereld, worden bezweerd en muziek gaat onverstoort door

4. Finale: 23'58

- Alvorens het thema van de vreugde begint speelt er zich eerst een strijd af:

- 0'00 inzet blazers krijsend: geeft machteloze vertwijfeling, contrast met het adagio
- 0'09 ernstig verhaal van violen brengen tot bedaren
- 0'23 herhaling van blazers met verhevigde kracht
- 0'46 citaat uit 1e deel: de angstige momenten
- 0'59 woest afgebroken door violen: alsof het niet past
- 1'21 opkomen van scherzo melodie uit 2e deel
- 1'25 afgebroken door violen
- 1'42 adagio thema uit 3e deel: krijgt iets meer kansen, de violen sputteren zachter tegen, het adagio krijgt zelfs een tweede kans en haar melodie wordt meegenomen 2'05 in de violen naar een begin van het vreugde thema, zelfde instrument: hobo
- idee: geen der voorgaande ideeën wordt overgenomen omdat alles moet plaats maken voor de vreugde
- 2'15 blazers rustig naar voren met nieuwe gedachte: gaandeweg vertrouwt orkest dit en aanvaardt de vreugde-melodie (hoofdthema ook in Adagio-inleiding S2)
- 2'48 misterieus pianissimo in violoncellen en contrabassen
- 3'37 altén en celli een octaaf hoger met contrabassen en fagot
- 4'27 eerste violen een octaaf hoger en af en toe de fagot
- 5'15 het gehele orkest triomfantelijk en forte uitgezongen
- 6'57 er ontstaat chaos: vreugdestemming zakt naar vertwijfeling en chaos: hier moet ingegrepen worden en dit met woorden!!
- 6'40 bariton-solo komt kordaat tussenbeide waardoor het vocale element gewettigd wordt!

O Freunde, nicht diese Töne!
Sondern lasst uns angenehmere anstimmen
und freudenvollere!

- 7'30 het is besloten en de bariton gaat nu door en de bassen van het koor beantwoorden geestdriftig de uitroep Freude

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken, hobo
Himmlische, dein Heiligtum!

EDUC-ART: Symfonieën

25.09.98

30

Deine Zauber binden wieder, hobo
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

- 8'03 alten, tenoren en bassen van het koor herhalen 2e helft
8'15 kort instrumentaal tussenspel
8'22 dan alt, tenor en bas en vanaf 3e regel met sopraan

Wem der grosse Wurf gelungen,
Eines Freundes Freund zu sein,
Wer ein holdes Weib errungen,
Mische seinen Jubel ein!
Ja, wer auch nur eine Seele
Sein nennt auf dem Erdenrund!
Und wer's nie gekonnt, der stehle
Weinend sich aus diesem Bund.

- 8'48 koor herhaalt 2e helft van de strofe
9'08 tenor en bas, vanaf 3e regel alt, in 5e regel sopraan en
dan opwindend door strijkers naar een hoogtepunt

Freude trinken alle Wesen
An der Brüsten der Natur;
Alle guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben
Einen Freund, geprüft im Tod;
Wollust ward dem Wurm gegeben,
Und der Cherub steht vor Gott!

- 9'37 koor herhaalt 2e helft van de strofe en verbreedt
plechtig
10'15 mars gedeelte: stokkend ritme van fagot, contrafagot,
grote trom: zetten slagorde in, verder triangel, bekkens,
piccolo: Turks
10'58 tenor-solo krijgshaftig met mars begeleiding

Froh, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächt'gen Plan,
Laufet, Brüder, eure bahn,
Freudig, wie ein Held zum Siegen.

- 11'36 opgevangen door mannenkoor, herhaalt regel 3 en 4
11'57 uitvoerig orkest intermezzo, vertraging vanaf 13'21
13'45 volle koor en orkest, ondersteund door bazuinen
vreugdemelodie: herhaling van dezelfde
vreugdemelodiestrofe → zie 7'30
14'40 weinig vocale melodie, uitgerekte klanken maar
wereldomarmend

Seid umschlungen, Millionen.

Dieses Kuss der ganzen Welt!
Brüder! Uberm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen.

16'30

Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such ihn überm Sternenzelt!
Über Sternen muss er wohnen.

17'55 een haast onmogelijke kooruitvoering: sopranen op bepaald ogenblik 12 maten aanhouden 19'05; Beethoven bekommert zich niet om de onmogelijkheid; herhalingen in mannenkoor → alten → sopranen

19'19 hier verzachting en eerbied bij de woorden

Brüder! Uberm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen.

20'00 solo-kwartet in Freude / Töchter aus Elysium, eerst tenor en bas, dan overname door sopraan en alt en nieuwe melodie: opera-finale!

20'45 gedachte als wervelwind overgenomen door het koor

20'50 adagio

21'10 allegro hervat, weer een adagio 21'27 waarin het solo-kwartet ongedwongen en overvloedig vocaliseert

22'20 prestissimo

Cantate voor solo-kwartet, gemengd koor en orkest.

voorbode: Fantasie voor koor, klavier en orkest (1808)

Het gedicht van Friedrich von Schiller (1759-1805) prikkelde reeds jong de republikeinse instincten van Beethoven

Tekst: gevoel van eeuwigheid, oneindigheid

In koor: steeds wat bovennatuurlijks

In verzen: iets aards

Er is het goddelijke: hemels, sterren, serafijnen

Er is vreugde en broederschap

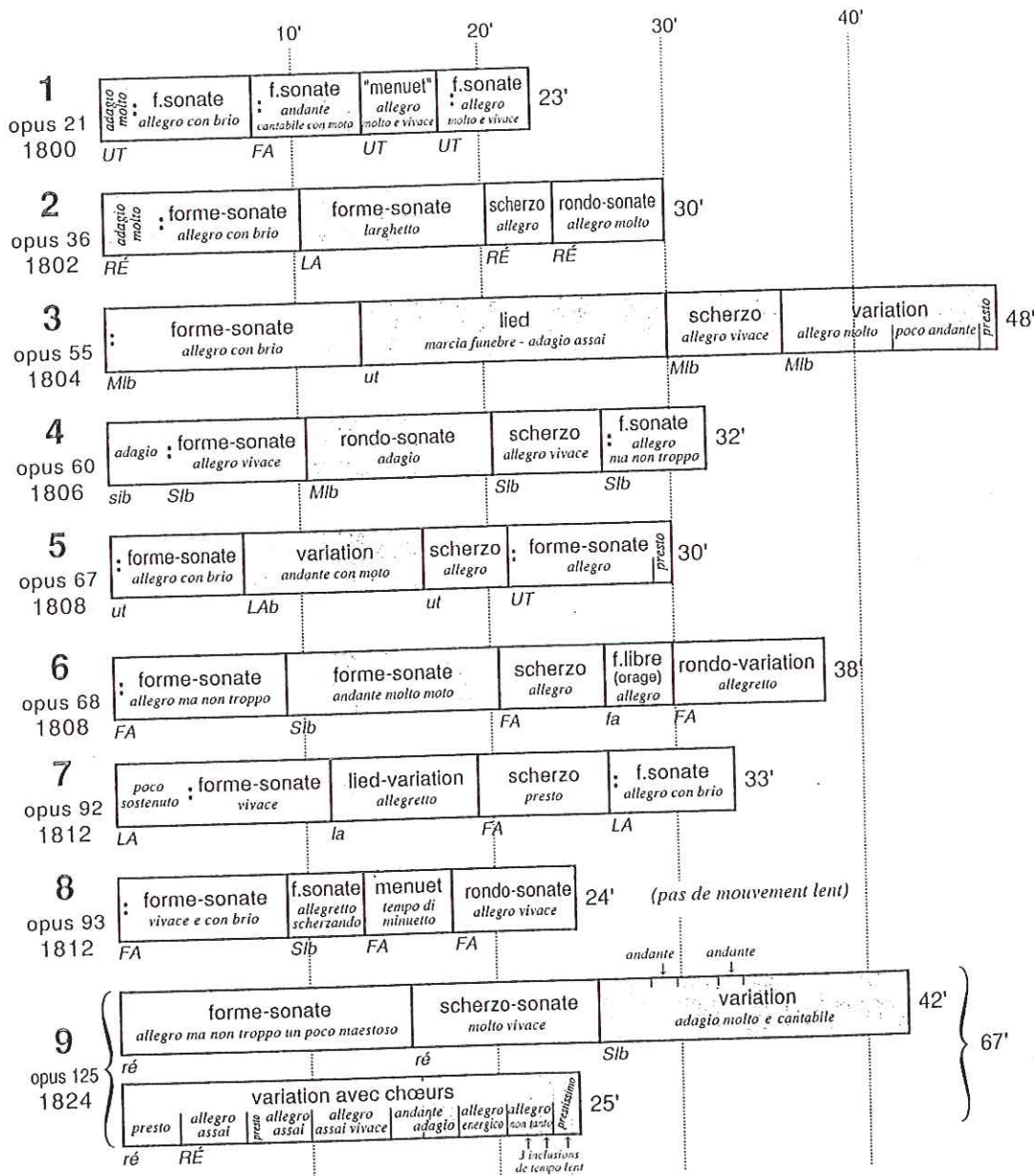
Strofen 1 en 3 volledig, 1e deel van strofe 2 en 2e deel van strofe 4

Goethe
Schiller
Hölderlin

Haydn
Mozart
Beethoven

Les 9 symphonies

Les sy

- mouvement lent ou introduction lente
- style fugué
- reprise d'exposition de forme-sonate prévue par Beethoven, non effectuée par Karajan
- reprise d'exposition de forme-sonate prévue par Beethoven, effectuée par Karajan

échelle 230 secondes par centimètre temps des versions Karajan 1977 (D.G.)

Les symphonies de Beethoven sont considérables dans l'histoire de la musique et sont toujours les plus jouées dans le répertoire classique, en représentation constituant la référence.

La caractéristique la plus notable de Beethoven, au plan du nombre : elles ne sont que 9, ce qui est faible si l'on compare avec les symphonies de certains autres compositeurs comme Haydn (1732-1809) ou Mozart (1756-1791) qui en ont écrit plus de cinquante.

Mais ce petit nombre de symphonies de Beethoven. Chacune est un chef-d'œuvre et des hiérarchies se sont établies qui ne sont pas forcément respectées dans toutes les symphonies. Toutes peuvent être considérées comme des caractéristiques bien parfaitement distinctes.

Pour bien saisir l'origine du domaine de la symphonie, il faut situer d'abord le développement de la symphonie à la fin du XVIIIe siècle.

Naissance de la symphonie

Lorsque Beethoven a écrit sa première symphonie, il est l'héritier d'une tradition récente - il n'a guère plus de 30 ans - mais qui a pourtant une histoire considérable. Près de 100 symphonies ont été dénombrées de 1750 à 1800 (Vignal p. 820). Si le XVIIIe siècle il désigne la symphonie par opposition à la musique de chambre, à partir de 1750 on précise qu'après 1750

La symphonie dérivée est appelée « sinfonia »

13

Norrington	Hogwood	Harnoncourt	Toscanini <i>→ für her.</i>
8'49"	8'45"	9'20"	8'19"
7'08"	7'15"	7'41"	6'21"
4'19"	4'12"	4'00"	3'21"
5'30"	5'32"	5'26"	5'37"
-----	-----	-----	-----
25'06"	25'44"	26'27"	23'38"
11'55"	12'40"	12'31"	9'19"
10'01"	9'55"	10'30"	9'59"
4'37"	4'24"	4'22"	3'16"
6'11"	6'30"	5'55"	6'03"
-----	-----	-----	-----
32'44"	33'29"	32'18"	28'37"
15'13"	17'49"	15'53"	13'46"
12'31"	14'57"	14'35"	15'34"
5'43"	6'07"	5'37"	5'11"
10'02"	11'07"	11'27"	11'11"
-----	-----	-----	-----
43'29"	50'00"	47'32"	45'42"
10'50"	12'14"	12'14"	9'54"
7'50"	9'57"	9'17"	8'46"
5'35"	6'34"	5'43"	4'58"
6'25"	6'31"	6'41"	6'57"
-----	-----	-----	-----
30'40"	35'16"	32'55"	29'15"
6'33"	6'46"	7'12"	7'11"
8'48"	10'29"	9'54"	8'52"
7'40"	8'18"	8'22"	4'37"
10'42"	11'41"	10'51"	8'25"
-----	-----	-----	-----
33'43"	37'14"	36'19"	29'05"
10'33"	10'29"	13'07"	11'47"
11'56"	12'19"	11'59"	11'28"
5'08"	4'53"	5'10"	5'01"
3'43"	3'46"	3'52"	3'31"
8'45"	9'46"	9'44"	8'47"
-----	-----	-----	-----
40'05"	41'13"	43'52"	40'34"
13'52"	14'19"	14'03"	11'04"
7'14"	7'33"	8'08"	7'57"
8'13"	8'03"	9'25"	6'56"
9'02"	9'07"	8'14"	6'44"
-----	-----	-----	-----
38'21"	39'02"	39'50"	31'61"
8'50"	8'00"	9'25"	9'27"
3'54"	3'49"	3'49"	3'41"
5'40"	5'35"	5'54"	4'43"
7'04"	6'43"	7'22"	7'26"
-----	-----	-----	-----
25'28"	24'07"	25'50"	25'17"
14'13"	13'56"	15'04"	13'30"
14'20"	13'34"	13'42"	13'09"
11'08"	10'44"	13'34"	14'21"
22'39"	25'00"	24'24"	23'24"
-----	-----	-----	-----
62'20"	63'14"	66'44"	64'24"

Beethoven

UITVOERINGEN

!: ± 20 sets van de 9 symfonieën + herpersingen ervan, soms onvolledig

Herbert Kegel - Dresdner: niet de eerste keus, 5e en 7e goed

Kurt Masur - Gewandhausorchester: homogene afgeklank, ritmisch, vitaal, warme akoestiek, redelijk aanvaardbaar, zeker de 3e

Mengelberg: bezielend, emotioneel, nooit saai, luisterrijk, brengt soms verbeteringen in de partituur, discutabel; is nooit DDD, toch goede opnames maar men moet oude opnames graag horen

Bernard Haitink: let op → alleen opname van 1987 met het Concertgebouw A'dam kan als eerste keus doorgaan

Wilhelm Furtwängler: apart, daarom niet slecht maar niet aan te raden

Bruno Walter - Columbia Symphony Orchestra: zeker geen slechte interpretatie maar ook van 1960, liever niet aanschaffen

Leonard Bernstein met New York en Wiener Philharmoniker: zeggingskracht, emotie, weinig sentimenteel, spontaan, overtuigend, vooral de 9e. Er is enig verschil in orkestkleur → vergelijkend luisteren

Eugen Jochum: kracht, lyriek, helder, aandacht voor details, elke symfonie wordt op zijn wijze geïnterpreteerd, 9e zeer goed → aanbevelenswaardig

Hans Schmidt-Isserschedt met Wiener Ph.: goed met kleine kanttekeningen

Kurt Sanderling: strenge interpretatie, voldoende maar niet eerste keus

Otto Klemperer: zeer goed maar eerder voer voor specialisten, het betreft toch nog oude opnames en dat ligt niet iedereen in het gehoor

Maazel - Cleveland Orchestra: de 9e geen aanrader; koor en solisten zingen niet melodieus en soms scherp, orkest is te weinig meeslepend vgl. deel 3

Herbert von Karajan: 4 integrale opnames gemaakt! wegens commercialisering rond zijn persoon wordt objectief luisteren erg moeilijk → luister eerst naar een andere interpretator en besluit dan zo nodig voor Karajan. Karajan houdt van kracht, klankprestatie, snelheid en door zijn eigen invulling vergeet hij de innerlijke muzikale waarde.

15